

VERBALIZATION OF THE CONCEPT HEAVEN IN CHENGYU: DIACHRONIC ASPECT

The article deals with the field structure of the concept HEAVEN as a part of chengyu – one of the phraseological units in Chinese. The study focuses on those semantic components of the concept HEAVEN that have undergone the greatest changes in the process of historical development.

Key words: *chengyu, concept, field structure, diachrony.*

УДК 811.111'255.4=161.2 "192/193"

Васильсва Н.В., здобувач,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ОДОМАШНЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНІХ ПЕРЕКЛАДАХ ПЕРІОДУ 1920-30-Х РОКІВ

(на матеріалі скороченого перекладу-переробки Є.Збарської
повісті Ернеста Сетона-Томпсона "Маленькі Дикуні")

Йдеться про одомашнення українських художніх перекладів періоду 1920-30-х років. Береться до уваги тогочасна політична та ідеологічна ситуація в країні мови перекладу. Робиться спроба пояснити спільні особливості вітчизняної та перекладної літератури згідно з теорією літературної полісистеми Ітамара Евен-Зогара.

Ключові слова: *радянїзація, одомашнення, трансформація додавання, переклад-на література, типова риса корпусу перекладів, теорія літературної полісистеми, період 1920-30-х років.*

Актуальність теми: Тема дослідження перекладацького розквіту в Україні періоду 1920-30-х років зараз є надзвичайно актуальною. Крім того, вивчення впливу загальнодержавної ідеології на літературу вітчизняну та перекладну завжди становитиме інтерес для дослідників.

Мета дослідження: виявити певні взаємозв'язки між явищами та процесами тогочасної дійсності та їх відображенням у літературі вітчизняній та перекладній.

Завдання дослідження: дослідити, як привнесені до перекладу виховні гасла, канцеляризми та радянїзми, за допомогою яких переклад було одомашнено, знаходять своє відображення також в літературі вітчизняній, та простежити їх функціонування в реальному тогочасному житті. Виявити спільні особливості, тобто схожі випадки одомашнення в різних перекладах періоду 1920-30-х років, що відповідає теорії літературної полісистеми Ітамара Евен-Зогара.

Предмет дослідження: вплив проявів радянської тогочасної дійсності та комуністичної ідеології на літературу вітчизняну та перекладну.

Об'єкт дослідження: випадки вживання канцеляризмів, виховних гасел та радянських висловів, відображення постулатів комуністичної моралі у вітчизняній літературі, та, відповідно, випадки введення канцеляризмів та слоганів до літератури перекладної.

Матеріал дослідження: скорочений переклад-переробка Є. Збарської повісті Ернеста Сетона-Томпсона “Маленькі дикуни” (1929), переклад оповідання Ернеста Сетона-Томпсона “Бінго, історія одного пса” (1929), виконаний Софією Куликівною, переклад Софії Куликівни повісті Чарльза Дікенса “Різдвяна ніч” (1924) та їх англійські оригінали. Разом з тим, матеріал дослідження становили твори країни мови перекладу з прикладами з яких проводилися паралелі: роман Валер'яна Підмогильного “Невеличка драма” (рік написання 1930), та вірш Володимира Маяковського “Неоконченое” (рік написання 1928-1930).

Наукова новизна дослідження: полягає в тому, що хоча темою перекладів періоду 1920-30-х років займався багато дослідників, зокрема Л.В.Коломієць, М.Л.Іваницька, А.Є.Здражко, А.І.Седлерова, Н.М.Рудницька, А.Б.Павлюк, Б.В.Мовчан, дослідження впливу загальнодержавної ідеології на літературу вітчизняну та перекладну саме на матеріалі скороченого перекладу-переробки Є.Збарської повісті Ернеста Сетона-Томпсона “Маленькі дикуни” ще не проводилось.

Період 1920-30-х років – час складний та неоднозначний в історії як України, так і усього СРСР. Рік видання зазначеного перекладу – 1929 рік. На той час СРСР був країною молодюю. Увесь державний та бюрократичний апарат перебував у процесі становлення, отже мова державного апарату теж перебувала в процесі становлення. Як наслідок – всі бюрократизми та канцеляризи були в активному вжитку. Повсякденне життя було настільки “просякнуте” канцеляризмами, кліше та штампами, що їх можна було побачити навіть в інтимній ліриці поетів того часу: “Уже второй должно быть ты легла / В ночи *Млечутъ* серебрянной Окою / Я не спешу и молниями телеграмм / Мне незачем тебя будить и беспокоить” [Маяковский 1988, 432], – писав співець комуністичної ідеології Володимир Маяковский у вірші “Неоконченое”.

В Україні в період 1920-30-х років, як і в інших республіках колишнього СРСР, активний провадилася політика коренізації. Як пише А.Є.Здражко в праці “Історіографічний огляд українських видань перекладної дитячої літератури від кінця XIX ст. до початку XXI ст.”: “В Україні політика коренізації набрала форми українізації. Вона зводилася до дерусифікації політичного і громадського життя, до обов'язкового вживання української мови в установах – переведення судочинства на українську мову, зміцнення позицій української школи, культури, науки, тощо” [Здражко 2013, 10] (Тут і далі – виділення наше).

Переведення установ на українську мову призвело до того, що вживання канцеляризмів розповсюдилось і на повсякденне життя. Відображення цього факту можна побачити і в тогочасній вітчизняній літературі, оскільки література кожного народу завжди відбиває усі процеси та явища, що трапляються в його житті. Зокрема, головна героїня повісті Валер'яна Підмогильного “Невеличка драма” “товаришка” [Підмогильний 1991, 546] Марта працює діловодкою в “статчастині” [546] “махор-

тресту” [541]. Залицяється до неї колишній “літком” [559], “соробкопівець” [723], Льова Роттер. Її сусідка, дружина кооператора Іванчука, “довгі роки... провадила не-всипушу боротьбу за це хатне знаряддя”, (швейну машинку – примітка наша.) [646], працює в “нархарчі” [542].

Таке надмірне вживання канцеляризмів у мові країни перекладу та вітчизняній літературі не могло не позначитись також і на перекладах. Так, вплив коренізації можна побачити в скороченому перекладі-переробці Є.Збарської повісті Ернеста Сетона-Томпсона “Маленькі дикуни”. До прикладу, батько Сема, Вільям Рафтен, “привіз із собою дозвіл” з департаменту саме “народньої” освіти, в той час як в оригіналі просто “Department of Education” – “департамент освіти” [Сетон-Томпсон 2012, 177] (тут і далі – переклад Леоніда Солонька, якщо не вказано інше). “Raften got out a lot of papers, including letters from the Department of Education. [Thompson Seton 2004, 244] Рафтен привіз із собою дозвіл з департаменту народньої освіти” [Сетон-Томпсон 1929, 59]. (Тут і далі орфографію першотвору збережено.)

Можна провести пряму паралель між художньою літературою перекладною і оригінальною з точки зору включення до цих текстів радянізмів. Ця паралель може бути ілюстрацією одного з положень теорії літературної полісистеми ізраїльського вченого Ітамара Евен-Зогара. На його думку, перекладна література не існує окремо від вітчизняної літературної системи: “Більше того, не можна бути впевненим у тому, що перекладна література існує як окрема літературна система” [Евен-Зогар 2006, 1].

Варто навести ще приклади відображення радянської дійсності в перекладах. Так, наступний приклад цікавий тим, що в ньому можна побачити кілька випадків впливу тогочасної дійсності на переклад: тогочасну радянську реалію “молоді пересельці” та тогочасний виховний слоган “додержувати охайності – добре”: “...the boys realized that, judging by its effects, the keeping of a dirty camp is a crime” [Thompson Seton 2004, 318]. – “Тоді молоді пересельці упевнилися, як добре додержувати охайності” [Сетон-Томпсон 1929, 78].

Перший випадок одомашнення у вищенаведеному прикладі – “пересельці”. Трансформація додавання і введення до тексту перекладу тогочасної української реалії “пересельці” привертає увагу тим, що зображає сумнозвісне явище в українському суспільстві того часу. Як відомо, в період 1920-30-х років українців масово переселяли до Сибіру, починаючи від спеціальних програм з переселення для освоєння нових земель на початку 1920-х років і закінчуючи примусовим переселенням до Сибіру в кінці 1930-х років.

Звертає на себе увагу трансформація конкретизації: “пересельці” саме “молоді”. На час видання перекладу (1929 рік) Україна зокрема та СРСР взагалі був країною молоддю. Все важливішої ролі набували дитячі та молодіжні організації: комсомольська, піонерська та жовтеньська, що не могло не позначитись на вітчизняній літературі, так само як і на перекладах. Зокрема, зустрічаємо введення оцінного епітета “молоді” шляхом трансформації додавання-розширення: “молоді дикуни” [Сетон-Томпсон 1929, 79], “молоді лісові мешканці” [87], “молоді мисливці” [77;82;88], “молодий вчений” [59], “молоді мандрівники” [112;114], “молоді індієці” [96], “молодий помічник” [89]. Будували молоду країну молоді будівничі, тому в тексті кілька разів зустрічаються “молоді будівничі”: “... team came, the two great logs were duly dragged

across and left as Yan requested...” [Thompson Seton 2004, 191] “Над річку було привезено матеріял та коловоріт. Робітники перекинули дві колоди з одного берега на другий і тоді **молоді будівничі** вже самі взялися працювати.” [Сетон-Томпсон 1929, 46].

Але необхідно зазначити, що інколи трансформація додавання та введення оцінного епітета “*молоді*” може виявитись не вельми доречною, як у наступному прикладі. “*Now the boys felt very guilty and sorry.*” [Thompson Seton 2004, 339] “**Молоді провинники її** (білчиної, пояснення наше.) **смерті** були страшенно зворушені своїм вчинком.” [Сетон-Томпсон 1929, 82]. В цьому прикладі конкретизація-розширення “*the boys*” як “*молоді провинники її смерті*” не є вдалим перекладацьким рішенням, бо, на нашу думку, в цьому реченні автор зробив акцент саме на почутті провини, а не на віці хлопчиків, а ця конкретизація зміщує акцент з почуття провини хлопців на вік “*провинників*” та розпошує увагу читача. З цієї точки зору, переклад Леоніда Солонька видається нам більш витриманим у тональності повісті та ближчим до ідіостилю автора взагалі: “*Хлоп’ята відчули себе злибоко винуватими.*” [Сетон-Томпсон 2012, 267]

На той час у Радянському Союзі, як у всіх країнах з централізованою системою національно-патріотичного виховання, були поширені молодіжні ігри, спрямовані на патріотичне виховання, які готували молодь до певної діяльності, що була необхідна державі. Підтвердження чого можна побачити в нижченаведеному прикладі: коли Семові сподобалось, як Ян замальовував сліди тварин, він його хвалить: “*You’re likely to be the naturalist of our Tribe.*” [Thompson Seton 2004, 274] “*Тобі слід зватися слідопитом.*” [Сетон-Томпсон 1929, 66]. Перекладачка передає “*the naturalist*” (*натураліст* – переклад наш) як “*слідопит*”, тобто має місце зміщення акценту з суто загально-освітнього, природознавчого поняття в бік національно-патріотичного ідеологічного виховання. Оскільки тоді були дуже поширені виховні національно-патріотичні ігри, можна припустити, що одним із прототипів подібних ігор міг бути спосіб життя “*маленьких дикунів*”, зображений у скороченому перекладі-переробці Є. Збарської повісті Ернеста Сетона-Томпсона “*Маленькі Дикунни*”.

Якщо були розповсюджені молодіжні організації, то були поширені й різноманітні виховні гасла та слогани для ідеологічного впливу на дитячу аудиторію. Видозмінений приклад виховного гасла “*Додержувати охайності – добре*” можемо побачити в попередньому прикладі, де перекладачка отримує його шляхом антонімічного перекладу “*the keeping of a dirty camp is a crime*” [Thompson Seton 2004, 318] “*як добре додержувати охайності*” [Сетон-Томпсон 1929, 78].

В нижченаведеній розмові хлопчиків з Калєбом, яку перекладачка перероблює з розмови лише Сема та Калєба про складні стосунки батька Сема з Калєбом (бо сюжетну лінію стосунків Семового батька та Калєба в перекладі було скорочено), привнесено виховні гасла про важливість навчання та необхідність вчитися працювати: “*Учіться самі і його вчить*”, “*треба вчитися працювати і як треба вчити інших*”:

“*Заспокоївшись, Ян задумливо сказав:*

– *Гай, ніби дитина двох років. Вірять у такі дурниці, сором, та й усе...*

Калєб глянув на розумного Яна та сказав:

– *Ви старші за нього. Учіться самі і його вчить.*

– *Ми з Самом так і робитимемо, коли повернемось додому, – сказав Ян.*

– Хіба не так, Саме?

– Так, так! – залюбки згодився Сам. Потім довго міркували вони, як і де **треба вчитися працювати і як треба вчити інших**” [Сетон-Томпсон 1929, 97].

Схожі ідеї про важливість любові до праці можна побачити також і в тогочасній вітчизняній літературі. В повісті Валер’яна Підмогильного “Невеличка драма” Дмитро Стайничий, переконуючи Марту взяти з ним шлюб, каже: «*Нам же до зарізу потрібна українська дітвa, **піонери, маленькі будівники соціалізму! І виховати їх так, щоб працювати вміли, щоб любили працю, були товариські, дужі. Щоб набудували нам тисячі заводів, і самі були як сталеві***» [Підмогильний 1991, 598].

Отже, як бачимо, між літературою вітчизняною та перекладною існують паралелі, зумовлені тогочасною вітчизняною дійсністю. Потрапляючи до країни мови перекладу, просякнутої на той час комуністичною мораллю, переклад починає “поводитись” [Евен-Зогар 2006, 1] за правилами країни мови перекладу. В ньому з’являються ті самі особливості, що й у текстах вітчизняної літератури, в даному випадку виховні слогани та інші прояви радянської ідеології, як-от у вищенаведеному прикладі.

Вищенаведена паралель із виховними слоганами може бути підтвердженням ще одного положення теорії літературної полісистеми ізраїльського вченого Ітамара Евен-Зогара: “*Моя ідея полягає в тому, що перекладні твори ... приймають специфічні норми, манери та лінії поведінки, що є наслідком їхніх стосунків з іншими вітчизняними співсистемами*» [Евен-Зогар 2006, 1].

Також у тексті перекладу можна побачити й інші випадки впливу тогочасної дійсності на переклад. Зокрема, ще однією особливістю тогочасної радянської дійсності було намагання усе раціоналізувати та зробити більш практичним. Відображення цього можна побачити у тогочасній українській літературі. Так, під час розмови зі своїми знайомими головна героїня повісті Валер’яна Підмогильного “Невеличка драма” Марта Висоцька каже:

– Ні, це справді щось неможливе, – мовила дівчина. – На посаді **практика й раціоналізація**, вдома про **практику й раціоналізацію** ... фу, аж язик залутався!

– Ви хочете викреслити два **найуживаніші** в нас слова, з яких одне безперечно є **символ нашої доби** і нової людини, сказав Славенко, ... беручи назад полтинника [Підмогильний 1991, 582].

Відголоски цього “курсу на практичність”, який провадився тоді в країні мови перекладу, можна побачити також і в тогочасних перекладах.

Коли головний герой повісті Ернеста Сетона-Томпсона “Маленькі дикуни” Ян дивується, як це він сам не здогадався зробити “грязьовий альбом” [Сетон-Томпсон 2012, 200] та “книгу відвідувачів” [Сетон-Томпсон 1929, 65] він каже: “*Well, Sam, you have a pretty level head. I wonder I didn't think of that myself*” [Thompson Seton 2004, 275] – “*Чудово, Семе! І як я до цього не додумався!*” [Сетон-Томпсон 2012, 203] (переклад Леоніда Солонька, 2012). А в перекладі, виданому в 1929 році, Ян “**ухвалює думку практичного товариша**”: “*Ян ухвалив думку практичного товариша і вони зараз же взялись до роботи*” [Сетон-Томпсон 1929, 66].

Цей самий канцеляризм – “ухвалити якесь рішення”, “ухвалити щось” можна побачити і в подальшому прикладі, отриманому шляхом перероблення-компресії при-

близно двох сторінок тексту оригіналу. Висока концентрація канцеляризмів у ньому засвідчує факт того, що ними було сповнене і життя того періоду: **“Нарада отаманів... односторонньо ухвалила винагородити сангерського отамана Ятіла... а молодшому отаманові Гіліці за ухил від кари і втечу на “територію бідолиць” вичитати, і попередити його, щоб він більше цього не робив”** [Сетон-Томпсон 1929, 88].

Підтвердження розповсюдженості канцеляризмів у тогочасному житті можна побачити також і в літературі українській. Зокрема, коли Марта просить свого сусіда, кооператора Іванчука простежити за тим, щоб решта її гостей курили *“суворо по черзі”* [Підмогильний 1991, 581], вона йому каже: **“Давиде Степановичу, призначаю Вас стежити за виконом розпорядження”** [Підмогильний 1991, 581].

Цей факт може бути ще одним підтвердженням одного з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара про те, що література перекладна не існує як окрема літературна система. Однак можна припустити, що вищеписані випадки одомашнення та введення до перекладу тогочасних виховних гасел, радянизмів та канцеляризмів були зумовлені наявністю на той час у країні перекладу жорсткої багаторівневої цензури. **“На перекладача можуть чинити вплив міркування політичного, економічного, чи особистого порядку”** [Комиссаров 1990, 225], – пише В.Н.Комісаров у праці *“Теория перевода (лингвистические аспекты)”*. **“Перекладач може ставити перед собою цілі пропагандистського, просвітницького характеру тощо”** [Комиссаров 1990, 225], – пояснює він у вищевказаній праці випадки перекладу подібні до наведених нами.

Отже, як можна побачити з проведеного дослідження, тогочасні переклади дитячої літератури слугували потужним, впливовим засобом ідеологічної обробки населення, зокрема дитячої аудиторії читачів. Підтвердження цієї думки можна побачити в праці А.Є.Здражко *“Історіографічний огляд українських видань перекладної дитячої літератури від кінця XIX ст. до початку XXI ст.”*: *“Уряду потрібні слухняні, легко керовані громадяни, тому влада готує нове покоління, виховане на комуністичній ідеології. Саме на дитячу літературу покладається важлива суспільна місія: безпосередньо обслуговувати ідеологічні замовлення доби, готувати майбутніх будівників комунізму, служити меті навчання і виховання. У такому контексті дедалі більше вкорінюється тенденція саме через художню літературу нав’язати дітям, молоді, основні ідеологеми радянського способу життя та закріпити їх у свідомості”* [Здражко 2013, 46].

У повісті Валер’яна Підмогильного *“Невеличка драма”*, що її було написано в 1928 році, один з головних героїв Юрій Славенко та професор Маркевич обговорюють негаразди, через які потерпають сучасні письменники того періоду: *“В мене лікується один від виразки шлункової, так каже, що заїдає їх... якесь замовлення заїдає...”*

– *Причина розпачу що охотив, скільки відомо мені, найкращих представників літератури, – сказав Славенко, – полягає в тому, що література й мистецтво взагалі не спроможні вже своїми способами виконувати соціальне замовлення... Соціальне замовлення, тобто відбивати дух нашої доби”* [Підмогильний, 1991, 571].

Взявши до уваги всі перелічені випадки одомашнення та радянзації перекладу, можна стверджувати, що переклади періоду 1920-30-х років *“виконують соціальне замовлення”* [Підмогильний, 1991, 571] та *“відбивають дух тогочасної доби”* [Підмогильний 1991, 571].

Отже, в контексті відображення “духу доби” [Підмогильний 1991, 571] та “виконання соціального замовлення” [Підмогильний 1991, 571] видається особливо гідним уваги наступне положення теорії полісистеми ізраїльського вченого Ітамара Евен-Зогара: “Зрозуміло, що самі принципи вибору творів до перекладу визначаються ситуацією, яка панує у (вітчизняній) полісистемі: тексти обираються відповідно до їхньої сумісності з новими підходами і вірогідної новаторської ролі, котру вони можуть взяти на себе в цільовій літературі” [Евен-Зогар 2006, 2]. Будь-якому політичному режимові потрібні твори, які б виражали основні ідеї цього режиму. На час видання перекладу в СРСР взагалі та в Україні зокрема потреби в “невеличкій енциклопедії натураліста”, як назвав повість “Маленькі дикуни” в анотації до свого перекладу Леонід Солонько, не було. Але була неабияка потреба у дитячих виховних творах з пропагандою та поширенням комуністичних ідей та виховних гасел серед молоді. З повісті Ернеста Сетона-Томпсона “Маленькі Дикуни” вдалося зробити саме таку виховну повість, максимально адаптовану для тогочасної радянської дійсності, поскорочувавши, з одного боку, всі сюжетні лінії крім сюжетної лінії Яна та Сема, вилучивши опис усіх канадських та індіанських звичаїв та краєзнавчих подробиць, усі згадки про релігію та невзріцєву, непедагогічну поведінку її головних героїв, “прибравши” більшість зоологічних та біологічних подробиць, що вони, власне, і становили значну частину “невеличкої енциклопедії натураліста”, та, з іншого боку, додавши певні виховні гасла, радянізми та канцеляризми і трансформували за допомогою стратегії одомашнення певні явища.

Що стосується “вірогідної новаторської ролі” [Евен-Зогар 2006, 2], яку цей скорочений переклад-переробка міг би “взяти на себе в цільовій літературі” [Евен-Зогар 2006, 2], то можна припустити, що це роль виховного твору для молоді з радянською комуністичною ідеологією та пропагандою. “Сумісність з новими підходами” [Евен-Зогар 2006, 2] за вищенаведеним положенням теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара полягає в тому, що в перекладі активно пропагуються нові тогочасні способи виховання та ідеологічної обробки молоді.

Наша стаття була б неповною, якби ми нічого не сказали про випадки одомашнення не лише ідеологізованого, але й про випадки просто наближення тексту до тогочасної вітчизняної радянської дійсності. Так, наприклад, головний герой повісті Ян впізнає рись, “керуючись лише поверховим описом **шкільних підручників**” [Сетон-Томпсон 1929, 22]: “...he... knew only through the slight descriptions of very unsatisfactory books.” [Thompson Seton 2004, 96] – “...він дуже ясно означив природу невіданого звіра, керуючись лише поверховим описом **шкільних підручників**” [Сетон-Томпсон 1929, 22]. Тобто, перекладачка конкретизує “**books**” як “**шкільні підручники**” вдаючись до стратегії одомашнення та наближаючи текст до тогочасної дійсності країни мови перекладу. Оскільки, на нашу думку, найбільш ймовірним джерелом знайомства з риссою для пересічної радянської тогочасної дитини були саме “шкільні підручники”.

Також необхідно зазначити, що схожі з попереднім прикладом випадки неідеологізованого одомашнення зустрічаються також і в інших перекладах періоду 1920-30-х років. Часто одомашнення зазнають реалії біологічні та зоологічні. Так, наприклад, у перекладі оповідання Ернеста Сетона-Томпсона “Бінго, історія одного пса” (рік видання перекладу 1929) перекладачка Софія Куликівна передає зоологічну реалію

“gopher” – “гофер, колумбійський суслик” за допомогою стратегії одомашнення як “лисиця”: “*Stanch old Bing... responded with alacrity when little Gordon called him to a gopher-hunt*” [Thompson-Seton 2003, 182]: “Сильний старий Бінго ...радісно побіг за малим Гордоном на полювання лисиць” [Сетон-Томпсон 1929, 202]. У перекладі повісті Чарльза Діккенса “Різдвяна пісня” (рік видання перекладу 1924) Софія Куликівна замінює “holly” – “гостролист”, “падуб”, символ Різдва в англomовному світі, на екзотичнішу для тогочасного українського читача, але віддаленішу від біблійних конотацій рослину: – “пальму”: “*It held a branch of fresh green holly in its hand*” [Dickens, 16] – “У руці держало свіжу пальмову гильку” [Дікенс 1924, 28].

Узагальнюючи, всі наведені в даній статті випадки одомашнення можна розподілити на такі групи:

- 1) введення тогочасних виховних гасел та канцеляризмів за допомогою трансформації додавання: “Учіться самі і його вчить... Потім довго міркували вони, як і де треба вчитися працювати і як треба вчити інших”; “Нарада отаманів... одногослоно ухвалила винагородити ...вчитати, і попередити...”;
- 2) соціально-ідеологічне наближення тексту до тогочасної дійсності: “*Department of education*” – “департамент народньої освіти”, “*naturalist*” – “слідопит”, “*books*” – “шкільні підручники”;
- 3) одомашнення: “*books*”- “шкільні підручники”, “*Department of Education*”- “Департамент народньої освіти”, “*you have a pretty level head*” – “Ян ухвалив думку практичного товариша”;
- 4) одомашнення зоо-, біо- деталей: “*green holly*” – “пальмова гилька”, “*gopher-hunt*” – “полювання лисиць”.

За способом утворення усі розглянуті випадки одомашнення можна розподілити на такі групи:

- 1) одомашнення без застосування трансформації додавання: “*books*” – “шкільні підручники”, “*green holly*” – “пальмова гилька”, “*you have a pretty level head*” – “Ян ухвалив думку практичного товариша
- 2) одомашнення шляхом трансформації додавання і введення тогочасних виховних гасел та канцеляризмів: “Учіться самі і його вчить”, “Нарада отаманів... одногослоно ухвалила...”; “*Department of education*” – “департамент народньої освіти”.

З проведеного дослідження випливають такі висновки. Переклади періоду 1920-30-х років так само, як і вітчизняна література, відображають тогочасну канцеляризовану дійсність. Ці переклади зазнали одомашнення, зокрема за допомогою введення виховних слоганів, канцеляризмів, одомашнення зоо- та біо- реалій.

Між перекладами та вітчизняною літературою того періоду простежуються паралелі: в перекладах, як і у вітчизняній літературі, зустрічаються схожі мотиви у виховних слоганах (наприклад, про важливість навчання) та канцеляризми, що підтверджує положення теорії літературної полісистеми Ітамара Евен-Зогара про те, що перекладна література не існує окремо від вітчизняної літературної системи, та про те, що “перекладні твори ...приймають специфічні норми, манери та лінії поведінки, що є наслідком їхніх стосунків з іншими вітчизняними співсистемами” [Евен-Зогар 2006, 1].

Оскільки всі переклади періоду 1920-30-х років, що їх було розглянуто, тим чи іншим чином зазнали одомашнення, можна припустити, що одомашнення є спільною «лінією поведінки» [Евен-Зогар 2006, 1] для всіх перекладів періоду 1920-30-х років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Маяковський В.В.* Сочинения в двух томах. Т. II / Сост. Ал. Михайлова; Прим. А. Ушакова. – М.: Правда, 1988. – 768с. Маяковский –Неоконченное
2. *Здражко А.С.* Історіографічний огляд українських видань перекладної дитячої літератури від кінця XIX ст. до початку XXI ст.: монографія / А.С. Здражко. – Херсон: ПП Вишемірський В.С., 2013. – 228с.
3. *Підмогильний, В.П.*, Невеличка драма // Підмогильний В.П. Оповідання. Повесть. Романи. К.: Наукова думка, 1991. – (Б-ка укр. літ. Рад. укр. літ.), – С.539-741.
4. *Сетон-Томпсон, Е.* Маленькі дикуни. скорочений переклад-переробка Є.Збарської. Державне видавництво України, 1929. – 120с.
5. *Thompson Seton, Ernest.* Two Little Savages, [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.gutenberg.net/dirs/1/3/4/9/13499/13499-h/13499-h.htm>
6. *Евен-Зогар, Ітамар* «Місце перекладної літератури в літературній олісистемі», пер. Андрій Савенець, [в:] Літературознавчі та лінгвістичні студії.[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.tau.ac.il/~itamarez/works/papers/translated/iez-misce-pl.pdf>
7. *Сетон-Томпсон, Ернест* Маленькі дикуни. Переклад Леоніда Солонька – К.: Темпора, 2012. – 456с.; іл.
8. *Thompson Seton, Ernest.* The Wild Animals I Have Known. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.mainlesson.com/display.php?author=seton&book=wild&story=bingo>
9. *Сетон-Томпсон Е.* Мої знайомі, Вид-во «Час», Київ, 1929, з малюнками автора. Переклад С.К. і П.Б.
10. *Dickens 'Charles A* Christmass Carol .[Електронний ресурс] Режим доступу:www.stormfax.com/1dickens.htm
11. *Дікенс Ч.* Різдвяна ніч. Львів, 1924, накладом товариства «Просвіта» у Львові. 81с.
12. *Комиссаров В.Н.* Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2014 р.

Васильева Н.В., соискатель

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченка, г. Киев

ДОМСТИКАЦИЯ В УКРАИНСКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПЕРЕВОДАХ 1920-30-Х ГОДОВ (на матеріалі скороченого вольного перекладу Е.Збарської повісти Ернеста Сетона-Томпсона “Маленькие дикари”)

Рассматривается советизация украинских художественных переводов периода 1920-30-х годов с учетом политической и идеологической обстановки в стране языка перевода. Осуществляется попытка объяснить общие особенности отечественной

и переводной литературы согласно теории литературной полисистемы Итамара Эвен-Зогара.

Ключевые слова: советизация, доместикация, общая черта всего корпуса переводов, теория литературной полисистемы, период 1920-30-х годов.

Natalya V. Vasylyeva, Applicant
Institute of Philology, Kyiv National Taras Shevchenko University

DOMESTICATION STRATEGY IN THE 1920-30S UKRAINIAN LITERARY TRANSLATIONS

(based on the abridged free translation by Ye. Zbars'ka
of Ernest Seton-Thompson's novel "Two Little Savages")

The article deals with the sovietization of the Ukrainian translations in the 1920-30s. under impact of political and ideological situation in the country. Some common peculiarities of the translated and national Ukrainian literature are being explained according to the literary polysystem theory by Itamar Even-Zohar.

Key words: sovietization, domestication, typical trait of the whole body of translations, literary polysystem theory, the 1920-30s.

УДК 81'276-029:658:33

Василюк О.В., студ.,
Інститут філології КНУ імені Шевченка, м. Київ

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ІНТЕРНЕТ-БРЕНДИНГУ МІСТ

Стаття присвячена вивченню мовних та візуальних особливостей брендингу міст в Інтернет-просторі. Дослідження зосереджено на аналізі основних елементів концепції бренду, за допомогою яких здійснюється успішний територіальний брендинг. У статті запропонована класифікація брендів міст та розглянутий розвиток брендингу українських міст

Ключові слова: бренд, логотип, слоган, ідея бренду, цінність міста, дизайн бренду

У сучасному глобалізованому світі, з високим темпом життя, з величезним обсягом інформації, яка надходить через різні канали, ідеї ідентифікації, ідентичності, завдання забезпечення унікальності і неповторності набувають особливого значення. Зростання ролі візуальних компонентів комунікації у сучасному комунікативному просторі, креолізація комунікації стали можливими завдяки розвитку гіпертексту, сучасним інформаційним технологіям, сучасним програмам, що суттєво спростили використання елементів різних семіотичних систем, забезпечили можливість масштабною і різноманітною конвергенції різних стилів і жанрів. Візуалізація інформації